

Motion till kommunfullmäktige i Värmdö 2014-06-18

Bostäder för äldre

Bakgrund

Äldreomsorgen i Värmdö är kraftigt underdimensionerad. Värmdö är en av de snabbast växande kommunerna i landet. Det innebär att vi får allt flera äldre, och därmed snabbt växande vård- och omsorgsbehov. Vi anser att utbyggnaden av äldreomsorgen är eftersatt, liksom i många andra kommuner. Sedan länge minskar antalet vårdplatser på våra vårdboenden (s.k. "särskilda boenden") i relation till andelen äldre. Värmdö kommun är särskilt utsatt. En utbyggnad som håller jämna steg med en kraftig ökning av antalet vårdbehövande ställer stora krav på kommunens ekonomi.

Ökande behov av vård och omsorg

Andelen äldre med vård- och omsorgsbehov växer även till följd av ökad livslängd. Ökad överlevnad innebär visserligen flera levnadsår. Men samtidigt ökar också sjukligheten i de högre åldrarna (s.k. uppskjuten sjuklighet). Sjukligheten flyttar upp i åldrarna, och leder dessutom till allt flera multisjuka och allt tyngre vårdbehov i de högre åldrarna.

Vårdboenden i otakt med befolkningsutvecklingen

Statistiken visar nu att överlevnaden i Värmdös vårdboenden blir allt kortare: de äldre får komma in allt senare och med allt tyngre vårdbehov. Våra äldreboenden har utvecklats till vad som tidigare har kallats sjukhem.

Värmdö kommun har liksom många andra kommuner hållit tillbaka utbyggnaden av vårdboenden, andra kommuner har lagt ned vård- och omsorgsboenden. Värmdö hänvisar till den s.k. "kvarboendepincipen", och erbjuder istället "mera hemtjänststimmar dygnet runt", med besök av hemtjänstpatruller morgon, middag, kväll och natt. Det innebär att antalet platser på vårdboenden minskar år efter år (i förhållande till andelen äldre i kommunen), och därmed ökar också vårdtyngden i hemtjänsten.

Biståndsbedömningarna har blivit alltmera restriktiva. Det handlar om en fortlöpande urholkning av de äldres rättigheter, och en social nedrustning utan att socialtjänstlagen har ändrats. Nedrustningen ledsagas av tandlösa s.k. "kundundersökningar" och luddiga "värdighetsgarantier".

Några nyckeltal:

- Enligt Värmdöstatistiken kommer andelen äldre (80+) att öka med drygt 60 procent på 10 år
- Andelen (90+) som bor kvar i sitt hem har ökat från 50 till 65 procent på 6 år
- Värmdö har idag ca 230 platser i sina vårdboenden. En prognos från 2011 som antagits av fullmäktige säger att vi behöver bygga ytterligare 160 nya platser fram till år 2021, dvs. inom de

närmaste 7 åren.

- Vi har idag 40 platser s.k. trygghetsboenden (med låg servicenivå). Ytterligare 60 planeras, men 200 personer står redan i kö.

Genomförande av rättssäker biståndsbedömning

Äldrenämnden i Värmdö har ingen insyn i biståndsbedömningen till våra vårdboenden. Värmdö saknar ett styrdokument, som preciserar kriterierna för rätten till plats på vårdboende. Alliansen har under 6 år motsatt sig till ett sådant styrdokument. Det innebär att äldrenämnden inte har möjlighet att bedöma om biståndsbesluten följer lagstiftningen. Nämnden kan inte heller kontrollera skälen till avslag, och den får inte heller underlag för planering av den framtida äldreomsorgen.

Revisorerna har granskat biståndshandläggningen i Värmdö, och anför allvarlig kritik: mål kopplade till besluten saknas, ingen kontinuerlig kontroll finns om fattade bistånds- och avslagsbeslut är rättvisa och likvärdiga, och olika bedömningsnivåer har upptäckts för likvärdiga ärenden. Kommunledningen hävdar nu att efterfrågan på plats på vårdboende har minskat, och att det nu går att sälja platser på våra vårdboenden till andra kommuner.

Vår slutsats är att biståndsbedömningen i huvudsak anpassats till redan befintliga vårdplatser och till kommunalekonomiska hänsyn, och inte till faktiska vårdbehov. Forskare anser att biståndsprovningen i Sverige ofta utmynnar i en förhandling, där de äldre ofta övertalas att acceptera hemtjänst och avstå från att söka vårdboende.

Lokalisering av äldreboende i tätorterna

Värmdö är en skärgårdskommun med omfattande landsbygdsbebyggelse, på fastlandet och på öarna. Kommunen behöver därför flera äldreboende i centralorterna, såväl som vårdboende och som service/trygghetsboenden. Det behövs dessutom ett stort tillskott av mindre hyresbostäder och bostadsrätter i centralorterna, med social förtur för äldre.

När man blir äldre, när hälsan och rörligheten försämras, när partnern faller ifrån och man blir ensamstående, är det vanligt att man vill söka sig till centralorterna för att komma närmare dagligvaruhandel, vårdutbud, täta och trygga kommunikationer, kultur- och fritidsaktiviteter och offentliga rum där människor kan mötas. Det kan underlätta vardagslivet och öka tryggheten på äldre dagar.

Det behövs ett väsentligt större utbud av mindre bostäder, med mycket korta gångavstånd till service och kollektivtrafik i tätorterna Gustavsberg, Hemmesta, Brunn och Stavnäs/Djurö. Vi menar att en allsidig bostadsproduktion kan avlasta trycket på våra vårdboenden och trygghetsboenden. Vi behöver dessutom en samplanering mellan olika typer av äldreboende, som omfattar ett brett register av äldreboende.

Nuvarande och planerade äldreboenden

- **Gustavsberg**
 - Befintligt
 - Gustavsgården, vårdboende med 101 bostäder
 - Slottovalen, vårdboende med 41 bostäder, seniorbostäder, övriga hyres- och bostadsrätter
 - Planerat
 - Porslinskvarteren/inre Farstaviken, nytt vårdboende med 80 bostäder
 - Gustavsbergs centrum, nytt vårdboende med 80 bostäder
 - Gustavsgården, planerat trygghetsboende med 80 bostäder, trygghetslägenheter, social förtur för äldre hos Värmdöboenden

- **Hemmesta**
 - Befintligt
 - Ljung, vårdboende med 56 bostäder
 - Hemmestahöjden, trygghetsboende med 20 bostäder, trygghetslägenheter, social/handikapp-förtur hos Värmdöboenden

- **Brunn**
 - Planerat
 - Nytt vårdboende
 - Nytt trygghetsboende med 60 bostäder

- **Stavsnäs/Djurö**
 - Befintligt
 - Djuröhemmet, vårdboende med 41 bostäder

Lokalisering, tillgänglighet och utemiljö

Kommunens nya vård- och trygghetsboenden bör lokaliseras i anslutning till kommuncentra och i nära anslutning till högklassig kollektivtrafik (Porslinsstaden/inre Farstaviken resp. Gustavsbergs centrum). De båda planerade vårdboendena i Gustavsberg kan tillsammans med ytterligare trygghetsboenden (Värmdöboenden) bilda basen för samutnyttjande av gemensamhetsanläggningar (restaurang, bibliotek, samlingslokaler, motion/rehab, daglighandel mm), och med tillgång till övrig service på platsen.

Vi anser dock att ålderssegregering bör motverkas genom en samplanering mellan olika typer av äldreboenden, närliggande vanlig bostadsbebyggelse, och bostadsnära handel/verksamheter. Ålderssegregering motverkades i de servicehus som fanns tidigare, där alla hushållstyper och åldrar kunde leva. Dagens vårdboenden kräver emellertid mer specialiserad och tyngre service och omvårdnad, men servicehustraditionen kan återskapas i en vidare samhällsplanering, där olika typer av hushåll kan förenas inom närområdet. Insprängda trygghetsboenden med social förtur för äldre i det vanliga bostadsbeståndet ger ett värdefullt tillskott för att underlätta en tidigare flyttning till trygghet och service i tätorterna.

I anslutning till de båda planerade vårdboendena i Gustavsberg och närliggande bostäder bör en tillhörande skyddad parkzon med trafikfri yta tillskapas (i norr resp väst), med uteplatser,

parkbänkar, planteringar och aktivitetsytor, tillgängliga för alla boende och verksamma i närområdet, och med anslutning till närliggande stränder. Gemensamhetsanläggningar och parkytor bör utgöra en offentlig mötesplats i närområdet.

Våra förslag:

Utbyggnad av äldreboenden

2011 genomfördes en framräkning av befolkningsutvecklingen, och en beräkning av nödvändig utbyggnad av äldreboenden i Värmdö tio år framåt, till år 2021. Nu har det gått tre år, utan någon egentlig planläggning och utan förberedelser för en utbyggnad av äldreomsorgen. Nu återstår bara sju år av genomföringsperioden. Om planen inte genomförs byggs fram till 2021 upp ett stort underskott av platser på vårdboenden, som enligt prognosen kan beräknas till minst 200 platser på vårdboende. Detta innebär ytterligare restriktioner att få plats på kommunens vårdboenden. Flera svårt sjuka kommer istället att hänvisas till hemtjänst.

- 1) Vi yrkar att kommunfullmäktige beslutar att relevant nämnd omedelbart startar detaljplanearbete för samtliga planerade vårdboenden och trygghetsboenden enligt äldreomsorgsplanen, utan avvaktan på fortsatta övergripande utredningar.

Kartläggning av bostadsbehov bland äldre och unga

Vi behöver en mera detaljerad kartläggning av såväl pensionärernas som ungdomars bostadsbehov/efterfrågan. Pensionärer och yngre är de mest rörliga på bostadsmarknaden, om det lokala bostadsutbudet tillåter det. Äldre och yngre är också konkurrenter om mindre lägenheter i fastighetsbeståndet, och angelägna om en snabb ökning av bostadsbyggandet. Värmdö kommun bör verka för ett äldreperspektiv och ett ungdomsperspektiv i bostadsplaneringen, och anpassning bostadsbyggandet till efterfrågan och behov.

- 2) Vi yrkar att kommunfullmäktige ger relevant nämnd i uppdrag att genomföra en enkätundersökning med äldre (65+) och yngre (18-25) om deras bostadsönskemål/bostadsplaner.

Årliga bostadsbyggnadsprognoser med sociala konsekvensanalyser

Vi behöver vidare en social konsekvensanalys av kommunens långsiktiga bostadsbyggande. Grunden för detta är en årlig bostadsbyggnadsplan som antas av kommunfullmäktige. Bostadsbyggnadsplanen bör dessutom innehålla en utvidgad social konsekvensanalys med avseende på olika befolkningsgrupper enligt ett särskilt program som ska fastställas av fullmäktige.

- 3) Vi yrkar att kommunfullmäktige ger relevant nämnd i uppdrag att utarbeta årliga bostadsbyggnadsprognoser enligt ovanstående.

För Socialdemokraterna på Värmdö,

Käte Fransson
Lennart Karlsson

Christer Hedberg
Thérèse Falk

Henrik Paulsen
Disa Pählman